

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با جایگاه و صلاحیت‌های

شورای نگهبان

دکتر علی فتاحی زفرقندی

سید مهدی جوادی

سرشناسه	: ققاحی زفرقندی، علی، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: آشنایی با جایگاه و صلاحیت‌های شورای نگهبان/علی ققاحی زفرقندی، سیمهدی جوادی.
مشخصات نشر	: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۰ ص.
شابک	: 978-600-8378-63-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۹-۳۰.
موضوع	: شورای نگهبان-- قوانین و رویه‌ها
موضوع	: Shoraye negahban-- Rules and practice
موضوع	: شورای نگهبان-- مصوبات
موضوع	: Shoraye negahban-- Resolution
شناسه افزوده	: جوادی، سیمهدی، ۱۳۴۵-
شناسه افزوده	: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان
رده بندی کنگره	: KMH۲۵۱۲
رده بندی دیویی	: ۳۴۲/۵۰۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۹۴۰۴۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

آشنایی با جایگاه و صلاحیت‌های شورای نگهبان

نویسندگان:

دکتر علی ققاحی زفرقندی و سید مهدی جوادی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

نوبت چاپ: اول-۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۶۳-۱

قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ ریال

تهران: خیابان شهید سپهبد قمری، کوچه شهید دهقانی نیا، پلاک ۱۲

تلفکس: ۸۸۳۲۵۰۴۵

www.shora-rc.ir nashr@shora-rc.ir

فهرست اجمالی

مقدمه	۹
۱- ساختار و تشکیلات شورای نگهبان	۱۰
۱-۱- اعضای شورای نگهبان	۱۰
۲-۱- ساختار شورای نگهبان	۱۲
۳-۱- جلسات شورای نگهبان	۱۳
۴-۱- ارتباط شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی	۱۴
۵-۱- نهادهای مشورتی شورای نگهبان	۱۵
۲- وظایف و اختیارات شورای نگهبان	۱۶
۱-۲- وظایف اصلی	۱۶
۲-۲- صلاحیت‌های فرعی	۲۶
منابع و مآخذ	۲۹

فهرست تفصیلی

مقدمه	۹
۱. ساختار و تشکیلات شورای نگهبان	۱۰
۱-۱. اعضای شورای نگهبان	۱۰
۱-۱-۱. حقوقدانان شورا	۱۰
۱-۱-۱-۱. شرایط حقوقدانان شورای نگهبان	۱۱
۱-۱-۱-۲. نحوه انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان	۱۱
۱-۱-۳. دوره عضویت در شورای نگهبان	۱۲
۲-۱. ساختار شورای نگهبان	۱۲
۳-۱. جلسات شورای نگهبان	۱۳
۴-۱. ارتباط شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی	۱۴
۵-۱. نهادهای مشورتی شورای نگهبان	۱۵
۵-۱-۱. مجمع مشورتی فقهی	۱۵
۵-۱-۲. پژوهشکده شورای نگهبان	۱۵
۲. وظایف و اختیارات شورای نگهبان	۱۶
۱-۲. وظایف اصلی	۱۶
۱-۱-۲. نظارت بر مصوبات مجلس شورای اسلامی	۱۶
۱-۱-۱-۲. شورای نگهبان کدام مصوبات مجلس را نظارت می‌کند؟	۱۶
۲-۱-۲. تفسیر قانون اساسی	۱۸
۲-۱-۲-۱. قانون اساسی چگونه تفسیر می‌شود	۱۹
۲-۱-۲-۳. انتشار تفسیر قانون اساسی	۱۹
۳-۱-۲. نظارت بر انتخابات	۲۰

- ۳-۱-۲-۱. مفهوم نظارت بر انتخابات ۲۰
- ۳-۱-۲-۲. ضرورت نظارت بر انتخابات ۲۱
- ۳-۱-۲-۳. مرجع نظارت بر انتخابات در قانون اساسی ۲۱
- ۳-۱-۲-۴. ضمانت اجرای نظارت بر انتخابات ۲۲
- ۳-۱-۲-۵. کیفیت نظارت بر انتخابات ۲۴
- ۴-۱-۲. نظارت شرعی بر قوانین و مقررات ۲۵
- ۲-۲. صلاحیت های فرعی ۲۶
- ۲-۲-۱. حضور در مراسم تحلیف رئیس جمهور (اصل ۱۲۱ قانون اساسی). ۲۶
- ۲-۲-۲. عضویت در شورای بازنگری قانون اساسی (اصل ۱۷۷ قانون اساسی). ۲۶
- ۲-۲-۳. عضویت یکی از فقهای شورای نگهبان در شورای موقت رهبری (اصل ۱۱۱ قانون اساسی) ۲۶
- ۲-۲-۴. تهیه و تصویب اولین قانون مجلس خبرگان رهبری (اصل ۱۰۸ قانون اساسی) ۲۷
- ۲-۲-۵. عضویت فقهای شورای نگهبان در مجمع تشخیص مصلحت نظام (به موجب احکام رهبری) ۲۷
- ۲-۲-۶. نظارت شورای نگهبان بر توقف انتخابات مجلس شورای اسلامی در زمان جنگ و اشغال نظامی کشور (اصل ۶۸ قانون اساسی) ۲۸
- ۲-۲-۷. لزوم حضور اعضای شورای نگهبان در جلسات غیرعلنی مجلس که قانونی به تصویب می رسد (اصل ۶۹ قانون اساسی) ۲۸
- منابع و ماخذ ۲۹

مقدمه

شورای نگهبان یکی از نهادهای مهم در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران است. فلسفه اصلی پیش‌بینی این شورا، جلوگیری از تصویب قوانین مغایر با «موازین اسلام» و «قانون اساسی» بوده است.^۱ مطابق اصل ۹۱ قانون اساسی «پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با آنها» وظیفه شورای نگهبان دانسته شده است و اساساً به دلیل همین نقش صیانت و پاسداری است که این نهاد «شورای نگهبان» نام گرفته است. اهمیت شورای نگهبان تا آنجاست که مطابق اصل ۹۳ قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی به عنوان رکن اصلی قانون‌گذاری در ایران بدون وجود شورای نگهبان رسمیت و اعتبار قانونی ندارد.

شورای نگهبان علاوه بر وظیفه نظارت بر قوانین، نظارت بر انتخابات و صلاحیت تفسیر قانون اساسی را نیز بر عهده دارد. البته قانون اساسی برخی وظایف فرعی دیگری را نیز مانند عضویت اعضای شورای نگهبان در شورای بازنگری قانون اساسی و عضویت یکی از فقهای شورای نگهبان در شورای موقت رهبری در نظر گرفته است. در این مجموعه تلاش خواهیم کرد تا با ادبیاتی ساده ساختار، وظایف و صلاحیت‌های شورای نگهبان را مورد بررسی قرار دهیم.

۱. قوانین اساسی کشورها برای جلوگیری از وضع قوانین مغایر با قانون اساسی و یا ابطال آنها، تمهیداتی را در نظر گرفته‌اند که عمدتاً به صورت‌های زیر است:
 (۱) تشکیل دادگاه خاصی به نام «دادگاه قانون اساسی» که ماهیت قضائی دارد؛ مانند جمهوری فدرال آلمان.

(۲) واگذاری صلاحیت و اختیار رسیدگی و تشخیص عدم انطباق قانون عادی با قانون اساسی به دادگاه‌های دادگستری مانند ایالات متحده آمریکا.

(۳) تأسیس نهادی خاص مانند شورای قانون اساسی فرانسه مرکب از منتخبین قوا (سه نفر به انتخاب رئیس‌جمهور، سه نفر به انتخاب مجلس ملی و سه نفر به انتخاب مجلس سنا.